

Ilmastovaikutusten arvioinnin päivitys liite- Vantaan yleiskaava 2020 (YK0048), ehdotus

Johdanto

Yleiskaavan ilmastovaikutusten arviointi laadittiin yleiskaavaluonnoksen (KH 11.2.2019) perusteella. Tässä liitteessä kuvataan luonnoksesta ehdotukseen tehtyjen muutosten vaikutusta ilmastovaikutusten arvioinnin tuloksiin.

Yleiskaavaluonnoksen ilmastovaikutusten arviointityössä laskettiin, kuinka yleiskaavan ratkaisut vaikuttavat Vantaan kaupungin kasvihuonekaasupäästöjen kehitykseen. Samalla arvioitiin laadullisesti, kuinka ratkaisut vaikuttavat ilmastonmuutoksen hillintään niiltä osin, kun laskuri ei huomioi päästöjä, sekä sitä kuinka hyvin kaavassa varaudutaan ilmastonmuutokseen sopeutumiseen.

Päästölaskennan taustalla olevat tekijät, kuten oletettu asukasmäärän ja työpaikkojen kasvu, eivät ole muuttuneet yleiskaavatyön edetessä luonnosvaiheesta kaavaehdotukseen. Yleiskaava on yleispiirteinen, ja voi toteutua hyvin monella tavalla. Yleispiirteisyyden vuoksi voidaan katsoa, että laskentaa ei ole tarpeen päivittää, vaikka yleiskaavaan on tullut joitakin muutoksia. Laskennan perusteella yleiskaava ohjaa oikeaan suuntaan, mutta hitaasti, ja sen lisäksi tarvitaan paljon muita toimia, jotta hiilineutraaliustavoitteeseen päästään.

Ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen laadullisessa arvioinnissa tarkasteltiin yleiskaavan vaikutusten merkittävyyttä ja vaikutuksen suuntaa sekä hillintään että sopeutumiseen. Ne toimet, joilla arvioitiin olevan merkittäviä tai keskenään ristiriitaisia vaikutuksia, koottiin kuuteen teemaan, joita tarkasteltiin tarkemmin:

- Mitoitus
- Täydennysrakentaminen
- Liikkuminen
- Uudet aluevaraukset
- Viheralueet
- Vesi

Mitoitus

Näistä yleiskaavan mitoitukseen liittyvät tekijät eivät ole muuttuneet kaavaluonnoksesta ehdotukseen. Vaikka asuinalueiden aluerajaukset ja joidenkin tehokkuutta kuvaavat merkinnät ovat muuttuneet, yleiskaavan aluevaraukset mahdollistavat edelleen luonnoksen lähtökohtana käytetyn asukas- ja työpaikkamäärän kasvun.

Uusiutuva energia

Yleiskaavaluonnoksessa ei otettu kantaa rakennusten energiakulutukseen tai paikalliseen uusiutuvan energian tuotantoon. Ilmastovaikutustenarvioinnin perusteella yleiskaavaehdotukseen lisättiin yleismääräys: *”Asemakaavoituksessa tulee edistää energiatehokkuutta ja uusiutuvan energian hyödyntämistä.”* Yleismääräyksellä ohjataan suosimaan uusiutuvia energiamuotoja tarkemman tason maankäytön suunnittelussa.

Täydennysrakentaminen

Täydennysrakentamisen merkitys etenkin tehokkaimmilla asuinrakentamisen alueilla on luonnoksesta ehdotukseen kasvanut entisestään, sillä joitakin luonnoksessa olleita uusia aluevarauksia on poistettu ja joillakin nykyisillä pientalovaltaisilla alueilla, joilla olisi ollut tiivistämisen mahdollisuuksia, on osoitettu väljempi maankäyttömerkintä. Yleiskaavan kokonaisuuden kannalta ja yleispiirteisyyden näkökulmasta muutokset ovat kuitenkin melko pieniä, ja yleiskaavassa asumiseen osoitetut alueet mahdollistavat mitoituksen mukaisen kasvun.

Liikkuminen

Yleiskaavan liikennejärjestelmän ihmisten liikkumiskäyttötymisen kautta ilmastonmuutokseen merkittävästi vaikuttavat ratkaisut pysyvät pitkälti samoina yleiskaavaluonnoksesta ehdotukseen. Esimerkiksi ajatus kaupungin kasvun keskittämistä vahvalle joukkoliikennevyöhykkeelle on sama kuin luonnoksessa ja esimerkiksi asumisen määräyksissä pysäköintimääräykset ovat pysyneet samoina. Pieniä täydennyksiä luonnokseen on kuitenkin tehty. Esimerkiksi Korsoon ja Martinlaaksoon on lisätty Liityntäpysäköintimerkintä. Paikat ovat jo olemassa olevia, jotka ovat nyt vain nostettu yleiskaavassa kartalle. Lisäksi yleiskaavaehdotukseen täydennettiin Juna-asemia koskevaa määräystä: *”Asemalla tulee toteuttaa riittävästi pyöräpysäköintiä”*. Pyöräpysäköinnin huomiointi yleiskaavatasolla kannustaa huomiomaan kestävät kulkumuodot ja vaihtomahdollisuuksien edistämisen.

Uudet aluevaraukset

Osa yleiskaavaluonnoksessa osoitetuista uusista aluevarauksista on muotoiltu uudestaan yleiskaavaehdotukseen. Vierumäen alueelle Tuusulan rajaa vasten osoitettua työpaikka-aluetta on luontoarvojen perusteella hieman supistettu, ja sen merkintä on muutettu tilaa vaativan tuotanto- ja varastotoiminnan alueesta (TT) tuotanto- ja varastotoiminnan alueeksi (TY). Luonnokseen nähden taas on osoitettu uusi yhdyskuntateknisen huollon alue Kiilaan Tuusulan rajaa vasten. Alue on kallioista ja sillä on matalaa puustoa, joten vaikutus kaupungin hiilinieluihin on vähäinen.

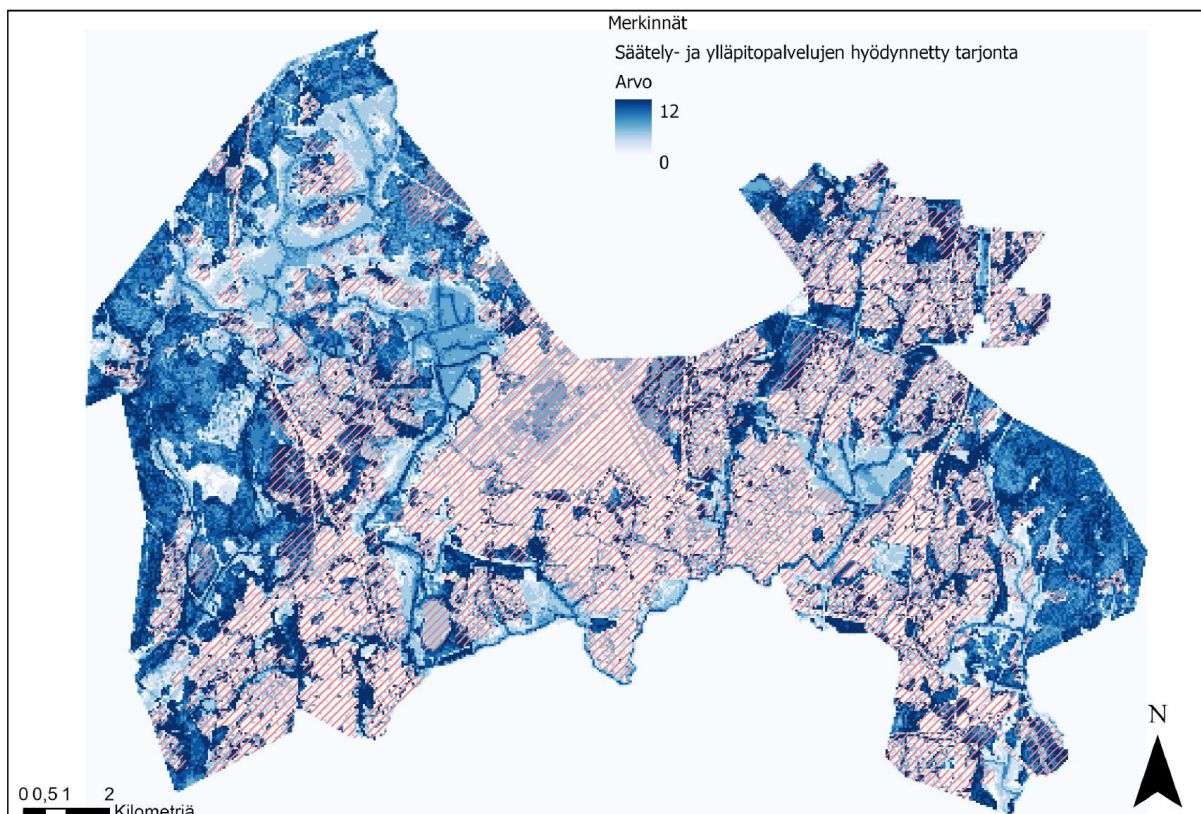
Viheralueet

Yleiskaava 2020 ratkaisut tukevat ilmastonmuutokseen sopeutumisen edellytyksiä säilyttämällä ja vahvistamalla olemassa olevaa viherrakennetta. Yleiskaavan viherrakenteen kokonaisuutta tarkistettiin luonnoksesta yleiskaavaehdotukseen, ja tarkistuksia tehtiin sekä asumisen ja viheralueiden välisiin rajauksiin että viherrakenteen sisäisiin merkintöihin. Mm. Linnaisissa,

Rekolanmetsässä, Vaaralassa, Hakkilassa sekä Hiekkaharjun Golf-kentän alueilla maankäytölle varattuja rajoituksia on tarkistettu tai pienennetty suhteessa yleiskaavaaluonnokseen.

Viherrakenteen tilaa vahvistettiin mm. lisäämällä yleiskaavaehdotukseen Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä alueita (Luo-alueita), jotka auttavat turvaamaan ilmastonmuutoksen sopeutumisen kannalta tärkeää luonnon monimuotoisuutta. Myös Natura-alueet lisättiin yleiskaavaehdotukseen.

Yleiskaavaehdotukseen tuotiin täysin uutena merkintänä Viheryhteyden kehittämiskohta, joilla osoitettiin ensisijaisesti kehitettävät viheryhteyksien paikat liikenneväylien kohdalla. Merkitylle kohdalle tulee rakentaa vihersilta tai kehittää alikulkua ihmisten ja eläinten liikkumista tukeväksi. Merkintä tukee ekologisen verkoston jatkuvuutta kaupunkirakenteessa.

Kuva 1. Ekosysteempipalvelut. Kansainvälisessä cices-luokittelussa (Common International Classification of Ecosystem Services) ekosysteempipalvelut jaetaan tuotantopalveluihin, säätely- ja ylläpitopalveluihin ja kulttuurisiin ekosysteempipalveluihin. Kartalla on esitetty säätely- ja ylläpitopalvelujen hyödynnetty tarjonta ja yleiskaavaehdotuksen rakennettavat maankäyttöluokat vaaleanpunaisella vinoviivituksella. Kartalla esitetyt ekosysteempipalvelut: Haitallisten aineiden biopuhdistus, puhdas ilma, melun torjunta, eroosion torjunta, veden kierron säätely, veden viivytyksen ja tulvasuojelu, pölytys ja siementen levitys, elinympäristöt, veden laadun ylläpito, globaalin ilmaston säätely sekä alueellisen ilmaston säätely. (Vantaan luontohyödyt 2018.)

Vedet

Ilmastonmuutoksen myötä ilmaston vaihtelu ja sään ääri-ilmiöt sekä hulevesitulvat voivat yleistyä ja niihin tulee varautua maankäytön suunnittelussa. Samalla kaupunkirakenteen tiivistyminen lisää läpäisemättömiä pintojen määrää, mikä osaltaan lisää hulevesien määrää. Vuoteen 2050 mennessä Vantaan hulevesien hallinta edellyttää nykyisten hulevesien hallintarakenteiden laajentamista tai uusien sijoittamista pienvesistöjen valuma-alueille.

Yleiskaavaehdotukseen on lisätty yhdeksän hulevesitulva-allas-merkintää. Yleiskaavaluonnoksen hulevesikohteiden lisäksi ehdotukseen lisättiin merkittäviä maanpäällisiä rakenteita, joiden säilyminen nykyisellä on koettu tärkeäksi, jotta alapuolisen vesistöjen tila säilyisi tulevaisuudessa. Yleiskaavassa esitetyt hulevesikohteet ovat nykyisiä rakennettuja kohteita lukuun ottamatta neljää toteuttamatonta kohdetta (Manttaali- ja Rälssipuiston altaat, Myllymäenojan altaat, Rukinpyöränpuiston allas).

Kaikki yleiskaavaehdotukseen esitetyt 20 kohdetta ovat alueellisia hulevesien hallintarakenteita. Kohteet ovat tyypiltään viivytys-, lasketus- ja tulva-altaita sekä avopainanteita. Ne on sijoitettu pääasiassa kaupungin viheralueille Vantaan pienvesistöjen äärelle. Tulevien hulevesirakenteiden laajuudet ja paikat määritetään uusien kaavarunkosuunnitelmien ja tarkempien asemakaavojen yhteydessä.

Yleismääräyksiin lisättiin määräys puroympäristöistä: *”Purot tulee lähtökohtaisesti säilyttää vesipinnaltaan avoimina ja reuna-alueiden kasvillisuudeltaan luonnonmukaisina. Muokattuja puroja tulee mahdollisuuksien mukaan luonnonmukaistaa. Jatkosuunnittelussa tulee tutkia, kuinka leveä rakentamaton alue puron varrelle jätetään. Puron viherkäytävä tulee toteuttaa mahdollisimman leveänä”*. Määräyksellä turvataan puroympäristöjen tila tiivistyvässä kaupunkirakenteessa ja mahdollistetaan niiden tilan paraneminen ja ennallistaminen.

Johtopäätökset, yhteenveto

Yleiskaava on keskeinen kaupunkirakenteen kehittämisen työkalu, ja sen tulee tukea kestävyystavoitteita. Yleiskaavan ilmastovaikutustenarvioinnin perusteella yleiskaava 2020 suunta on oikea, mutta ei itsessään riitä siihen, että hiilineutraaliustavoitteet toteutuisivat. Ilmastovaikutusten yleispiirteisyyden vuoksi yleiskaavaehdotukseen tehdyillä muutoksilla ei katsottu olevan kokonaisuuden kannalta merkittäviä negatiivisia vaikutuksia luonnoksen pohjalta laadittuun päästölaskennan tuloksiin.

Yleiskaavaehdotukseen on tehty muutoksia, jotka vaikuttavat ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen. Yleiskaavaehdotukseen on lisätty mm. uusiutuvaa energiaa koskeva yleismääräys sekä täydennettiin Juna-asemien määräystä siten että: *”Asemalla tulee toteuttaa riittävästi pyöräpysäköintiä”*. Kyseisillä määräyksillä voidaan katsoa vaikuttavan ilmastonmuutoksen hillintään.

Kaupungin viherrakennetta säilytetään ja vahvistetaan mm. lisäämällä Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä alueiden (Luo-alue) määrää, lisäämällä puroympäristöjen yleismääräys sekä uutena merkintänä viheryhteyden kehittämiskohta. Lisäyksillä voidaan katsoa olevan positiivinen vaikutus ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen.

Yleiskaava voi toteutua hyvin monella tapaa, sillä se mahdollistaa tietynlaisia kehityskulkuja, mutta ei pakota niiden toteutumista. Vantaan hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen vaatiikin yleiskaavan toteuttamista kestäväällä tavalla, jossa huolellisella jatkosuunnittelulla, kuten kaavarungoilla ja asemakaavoilla on merkittävä rooli luoda edellytyksiä hiilineutraalille Vantaalle.

Liite 3. Yleiskaavaehdotukseen tehtyjen muutosten vaikutus ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen verrattuna yleiskaavaluonnoksessa esitettyihin ratkaisuihin.

YLEISKAAVAHDOTUKSEN TOIMENPIDE (lisäys luonnoksesta ehdotukseen)	Vaikutus hillintään (- ... ++)	Vaikutus sopeutumiseen (- - ... ++)
Mitoitus: Yleiskaava mahdollistaa kaupungin kasvun (väestö ja työpaikat). Yleiskaavan mitoitukseen liittyvät tekijät eivät muuttuneet kaavaluonnoksesta ehdotukseen.	0	0
Yleiskaavaehdotuksen lisättiin uusiutuvaa energiaa koskeva yleismääräys	++	0
Juna-asemien määräystä on täydennetty: "Asemalla tulee toteuttaa riittävästi pyöräpysäköintiä".	++	+
Korsoon ja Martinlaaksoon on lisätty Liityntäpysäköintimerkintä olemassa oleville liityntäpysäköintipaikoille	+	0
Täydennysrakentamisen merkitys etenkin tehokkaimmilla asuinrakentamisen alueilla kasvoi luonnoksesta ehdotukseen.	+ /-	+/-
Osoitetaan ET-varaus luonnoksen MT-alueelle Kiilassa.	- /+	-
Vierumäen TT-alue muutettu TY-alueeksi.	?	0
Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä alueiden (Luo-alue) määrää lisätty luonnoksesta ehdotukseen	+	++
Hulevesitulva-aldaiden määrää lisätty luonnoksesta ehdotukseen	+	+
Puroympäristöjä koskevan yleismääräyksen lisäys yleiskaavaehdotukseen	+	++
Viheryhteyden kehittämiskohta	+	++